

## **ВІЙНА В УКРАЇНІ: БЕЗПЕКА В РЕГІОНІ ТА ПРОЦЕС ВІДНОВЛЕННЯ**

**Михайло ТЕРНУЩАК**

*доктор юридичних наук, доцент,  
професор кафедри адміністративного, фінансового  
та інформаційного права,  
експерт «Центру дослідження права війни»  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
м. Ужгород, Україна*

Війна в Україні трансформувала безпекові механізми в світі, зокрема консолідувала зусилля країн західного блоку щодо підтримки України у її прагненні відстояти незалежність та відновити суверенітет над окупованими територіями. Повномасштабна військова агресія РФ, починаючи з лютого 2022 року, продемонструвала неадекватність попередньо укладених на міжнародній арені угод (як приклад Будапештський меморандум, Мінські домовленості) як політико-правового інструмента світової політики стосовно вирішення міжнародних конфліктів.

Воєнні дії на території України, як держави яка не входить до Північно-атлантичного альянсу, та є нейтральною, суттєво стосується безпекових інтересів країн Європейського союзу, переважна більшість яких є членами НАТО.

По-перше, мова йде про географічне розташування України, яка межує із чотирма країнами НАТО, які, з позиції умовного програву нашої держави, гіпотетично можуть стати об'єктами наступної агресії разом із країнами Балтії.

По-друге, враховуючи доктринальні демократичні цінності які сповідують країни європейської спільноти, західний світ не міг належним чином не відреагувати та не надати руку підтримки, державі Україні яка перебуває на тернистому шляху до повної інтеграції у європейський простір. Так у грудні 2023 року Європейська рада прийняла рішення про початок переговорів з Україною та Молдовою щодо вступу до ЄС, що є високим свідченням безумовної довіри до нашої держави.

Країни ЄС, ще на початку вторгнення РФ рішуче виступили єдиним фронтом засудивши зухвалу агресію, терміново відреагувавши, відкрили границі прийнявши та надавши притулок людям які

рятувалися від війни, постійно ухвалюються рішення щодо підтримки фінансування України з різних джерел з метою стабілізації бюджету і основне здійснюються неприпиняючі поставки озброєння яке є критично необхідним для відбиття нападу. Політичне рішення про підтримку України у частині надання західних видів озброєння, взагалі виступив основним фактором на початковій стадії війни, коли воєнні дії були найбільш інтенсивні.

Зараз спостерігаємо поглиблену співпрацю в оборонному секторі, мова йде про спільне виробництво окремих видів озброєння, модернізацію ВПК України у площині виробництва безпілотних наземних, повітряних та морських пристроїв, посилення проти-повітряної оборони. В цьому контексті, саме війна в Україні продемонструвала беззаперечну перевагу сучасних технологій у ВПК на полі бою в порівнянні із минулими практиками та методиками ведення бойових дій.

Важливий фактор – це структурування економіки воєнного часу Україною згідно з безпековим ризиком. Проводиться вироблення оптимальних шляхів розподілу економічного та безпекового функціоналу регіонів. Це і релокація виробництва та бізнесу, забезпечення надійної логістики, гуманітарно-соціальні питання.

#### *Міжнародна допомога*

08.04.2022 провідними світовими економістами (Торбйорн Бекер, Баррі Айхенгрін, Юрій Городніченко, Сергей Гурієв, Саймон Джонсон, Тимофій Милованов, Кеннет Рогофф та Беатріче Ведер ді Мауро) у «RAPID RESPONSE ECONOMICS» було опубліковано статтю «A Blueprint for the Reconstruction of Ukraine/Нарис про відбудову України», у якій вперше було напрацьована стратегія відновлення України<sup>1</sup>. Згідно якої, основними джерелами допомоги є:

- двостороння допомога, що реалізовуватиметься за рахунок таких форм як гранти, кредитні гарантії, кредити, натуральні внески, в тому числі передбачена можливість адмініструвати окремі види підтримки через різні агенції;

- допомога Міжнародних інституцій, зокрема через Світовий банк (СБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Міжнародного валютного фонду (МВФ) у частині надання короткострокового фінансування для забезпечення доступу до іноземної валюти та покриття тимчасових фіскальних дисбалансів. Також діяльність ЄС з можливістю створення трастових фондів для реконструкції України та надання доступу Україні

---

<sup>1</sup> A Blueprint for the Reconstruction of Ukraine. URL: <https://cepr.org/content/blueprint-reconstruction-ukraine>

до спеціальних процедур, таких як структурні фонди ЄС, які доступні для країн ЄС;

- можливість використання конфіскованих російських активів, як приклад російський фонд національного добробуту, резерви російського центробанку, з виробленим міжнародним судовим механізмом для передачі відповідних активів Україні з подальшим цільовим використанням. Сюди також варто додати конфіскацію поточних доходів Росії від нафти та газу за аналогією із виплатами Іраку Кувейту протягом 30 років після вторгнення Іраку до Кувейту;

- приватні джерела, а саме кошти які зараховуватимуться до спеціально утворених приватних фондів та внески окремих осіб.

#### *План «Маршалла» для України*

Програма допомоги на відновлення української держави після війни повинна стати одним із ключових напрямів координованої діяльності публічних органів України в цей складний для країни час. Узгоджена робота має проводитися на внутрішньому (національному) рівні в тісній координації органів публічної адміністрації, правоохоронних та судових органів, муніципалітетів та представників наукових кіл, інститутів розвитку громадянського суспільства так і на міжнародному рівні із залученням держав G20 та міжнародних організацій (ООН, ЄС, ОБСЄ, РЄ, НАТО, МБРР, МВФ, ЄБРР, ВООЗ, МАГАТЕ, ЮНЕСКО та інших).

Вважаємо, що в основі розробки «Програми допомоги на відновлення української держави після війни» повинна стати напрацьована концепція, яка уніфікувала теоретико-правові аспекти організації механізму втілення та реалізації відповідних заходів.

Так, необхідно розробити загально-теоретичні та праксеологічні засади програми допомоги на поновлення держави після війни, дослідивши такі складники:

- перше, поняття формування міжнародної програми допомоги Україні на прикладі Програми поновлення Європи (European Recovery Program): прогрес і недоліки;

- друге, застосування правового забезпечення Плану маршала (Програми економічної допомоги європейським державам після другої світової війни): погляд із сьогодення;

- третє, врахування недоліків та прорахунків у використанні міжнародної донорської допомоги для відбудови і реформування України після Революції гідності та в період агресії РФ 2014 року.

Напрацювати дипломатичні та політико-правові підстави для розробки і запровадження міжнародної програми допомоги світовим співтовариством Україні у відновленні економіки у післявоєнний період. Тут слід проводити роботу у площині:

– розробки і подальшої реалізації законодавчих актів в Україні по відновленню понесених збитків, завданих російською агресією та розробка шляхів юридичних практик стягнення з РФ контрибуції. Варто відзначити, що перші кроки вже зроблені 03.03.2022 був прийнятий Закон України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів»;

– залучення міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, МВФ та ін.) до оцінки нанесених збитків до розшуку та арешту російських активів за кордоном для вилучення та компенсації на користь України;

– визначення ролі правоохоронних органів України в проведенні експертизи з оцінки завданих матеріальних та моральних збитків юридичним та фізичним особам, в підготовці матеріалів до міжнародних судів.

– обґрунтування фактичних сум допомоги на підставі експертних оцінок завданих збитків Україні та надання можливості іноземним спонсорам переконатися у достовірності розрахунків.

В результаті варто провести фактичну правову роботу відносно подання пропозицій керівникам країн G20 щодо здійснення фінансової та технічної допомоги Україні протягом 20 років.

Розробити та прийняти комплекс законодавчих актів, які гарантуватимуть ефективне використання міжнародної фінансової та технічної допомоги для розвитку економіки та військового потенціалу.

Створити та запустити на інституційному рівні в дію органи контролю та моніторингу за ефективним використанням міждержавної допомоги за участі громадськості та представників держав спонсорів<sup>2</sup>.

---

<sup>2</sup> Білоус В.Т., Тернушак М.М. Правові гарантії фінансової безпеки з надання допомоги Україні після війни. Економіка. Фінанси. Право. 2022. № 8. С. 5–10.